

BESCHOUWING DE MENKES-LIJST

Filmmaker Nina Menkes laat zien hoe regisseurs vrouwen anders verbeelden dan mannen

De billen van Scarlett Johansson in Lost in Translation.

Toen een vrouwelijke filmstudent een paar jaar geleden haar werk liet zien aan onafhankelijk filmmaker Nina Menkes, viel het die laatste op dat de student de camera bij een vrouwelijk personage uitgebreid langs het lichaam liet glijden. 'Waarom doe je dat?', vroeg Menkes. Nou, daar had de student niet echt over nagedacht. Zo introduceer je een vrouw toch in een film?

Floortje Smit 16 januari 2020, 18:32

Hbelichting. Ze liggen sexy te zijn zonder dat het enige functie heeft. Maar het gesprek met de student was de druppel. Na afloop noteerde Menkes vijf typische filmtechnieken die regisseurs gebruiken bij vrouwen – ‘de Menkes-lijst’ (zie kader onderaan) – en maakte ze de presentatie *Sex and Power in Visual Language*, waarin ze die lijst aan de hand van filmfragmenten toelicht. Nadat ze in een [artikel](#) een link had gelegd tussen de misbruikzaak tegen Harvey Weinstein en deze manier van verbeelden, kreeg ze een lawine aan reacties en sindsdien toert Menkes langs de grote filmfestivals.

Martin Scorsese, Spike Lee, Quentin Tarantino: de belangrijkste cineasten maken zich schuldig aan minstens twee punten van haar lijst. We hebben het, benadrukt Menkes, over gróte films, die Oscars winnen en te zien zijn op filmfestivals als die van Cannes. Ze begint de presentatie met een fragment uit Orson Welles’ *The Lady from Shanghai* (1947) en eindigt met *Bombshell* (2019): ‘Een film over vrouwen die vechten tegen seksueel misbruik, waarin je maar in één scène dat misbruik ziet. Fox-baas Roger Ailes vraagt een jonge journalist haar rokje op te trekken. De camera glijdt een aantal keer langs haar lichaam. Haar ondergoed wordt getoond in close-up. Als kijker volg je de blik van de man. Dat zijn drie vinkjes op de lijst.’ Kijkers, zegt Menkes, zijn inmiddels wel gevoelig voor seksistische verhaallijnen, en merken het als een vrouwelijk personage niet meer is dan het lekkere vriendinnetje van de ceo. ‘Maar ik kijk specifiek naar de filmtaal. En wat je dan ziet in *Bombshell* gaat lijnrecht in tegen de feministische boodschap van de film.’

Niet alleen mannelijke regisseurs doen dit. Zo toont Menkes ook de openingsscène van *Lost in Translation*. ‘Eerst laat regisseur Sofia Coppola de kijker ellenlang kijken naar de billen van Scarlett Johansson, in een doorzichtig onderbroekje. Daarna wordt Bill Murray geïntroduceerd. Met een shot van zijn gezicht, waarop allerlei emoties zijn af te lezen. Object versus subject. Mensen zeggen dan: Coppola wil daarmee juist een punt maken over objectificatie. Nou, dan wil Coppola die zijn camera langs het naakte lichaam van Britte

Bardot laat glijden dat ook. Alsjeblieft, zullen we objectificatie niet bekritisieren door het zelf toe te passen?’

Wat is dan de relatie met het wangedrag van Harvey Weinstein? Volgens Menkes zijn de beelden zo diep in het onderbewustzijn genesteld dat dit het gedrag van mannen en vrouwen beïnvloedt. ‘Als jij honderdduizenden beelden ziet waarin vrouwen geseksualiseerde objecten zijn, wat onvermijdelijk is als je opgroeit met film en televisie, sla je dat op. Hoe zal een man dan naar vrouwen kijken? En het heeft ook invloed op vrouwen zelf: omdat we stevast worden verbeeld als object, hebben we niet het gevoel dat we ook het onderwerp mogen zijn.’

Is dat niet wat kort door de bocht? ‘Hoe je wordt opgevoed, telt natuurlijk ook mee. Ik zeg niet dat het dé oorzaak is van seksueel misbruik en van bijvoorbeeld ongelijke salariering, maar wel een belangrijke.’

Wat Menkes wil? Bewustzijn. ‘Ik ben niet de seksepolitie, ik ben volstrekt tegen censuur. Dus als je als regisseur zin hebt om lekker in te zoomen op blote vrouwenbillen, prima. Zolang je je maar bewust bent van de boodschap die je daarmee uitzendt. En ik hoop dat dat ook steeds meer kijkers opvalt.’

Talk: Sex & Power in Visual Language, dinsdag 28/1, Hilton (Le Jardin), 16.00-17.30 uur

DE LIJST VAN MENKES

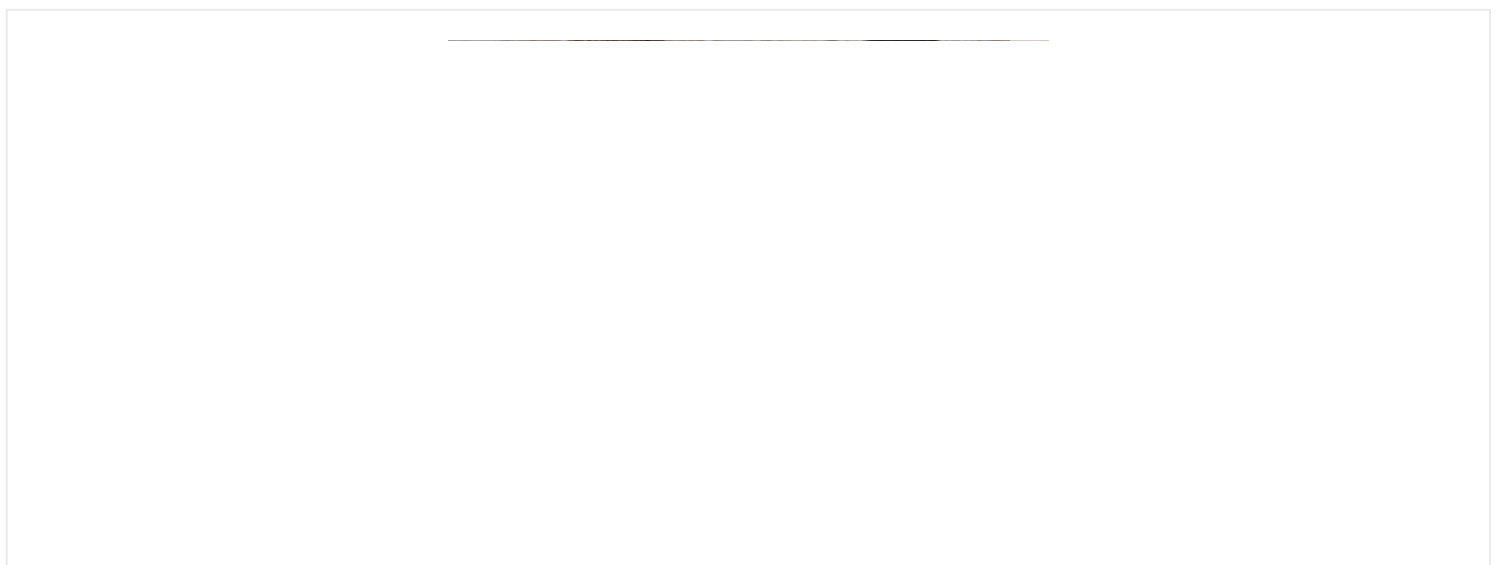
1. *Point of view* – de man is subject, de vrouw object
2. Framing – close-ups van lichaamssonderdelen
3. Camerabewegingen – de camera glijdt langs het lichaam, vaak in slow motion
4. Belichting – mannen worden natuurlijk uitgelicht; vrouwen krijgen dromerige of fantasiebelichting

5. Positie binnen het narratief – het geseksualiseerde vrouwenlichaam heeft geen functie binnen het verhaal

---

MEER OVER NINA MENKES KUNST, CULTUUR EN ENTERTAINMENT CINEMA KUNST EN ENTERTAINMENT FLOORTJE SMIT

INTERVIEW WETENSCHAPSJOURNALIST

Waarom **generalisten** ten onrechte ondergewaardeerd zijn

 [Zuur, wellicht gezond en een alternatief voor wijn. Hét nieuwe drankje is kombucha](#)

REPORTAGE KOMBUCHA

Zuur, wellicht gezond en een alternatief voor wijn. Hét nieuwe

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

drankje is kombucha

 Ulay bracht de status van de performance als kunstvorm naar een hoger peil

POSTUUM ULAY (1943-2020)

Ulay bracht de status van de **performance** als kunstvorm naar een hoger peil

COLUMN

CÉCILE A PARIS

Het leek alsof de creaties van Balenciaga en Alaïa met elkaar stonden te praten

 Het leek alsof de creaties van Balenciaga en Alaïa met elkaar stonden te praten

TV-RECENSIE

JULIEN ALTHUISIUS

Nieuw Zeer prikt, schuurt, zoekt de grenzen van het verdraagzame ongemak op

 Nieuw Zeer prikt, schuurt, zoekt de grenzen van het verdraagzame ongemak op

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

PROFIEL ANGELA MERKEL

Angela Merkel spéélt geen vrouw; ze is er gewoon een

MEER CULTUUR & MEDIA

Wilt u belangrijke informatie delen met de Volkskrant?

[Tip hier onze journalisten](#)

Algemeen

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

[Privacystatement](#)

[Abonnementsvoorwaarden](#)

[Gebruiksvoorwaarden](#)

[Cookiebeleid](#)

[Colofon](#)

Service

[Klantenservice](#)

[Mijn profiel](#)

[Vakantieservice](#)

[Adverteren](#)

[Losse verkoop](#)

Meer de Volkskrant

[Abonneren](#)

[Nieuwsbrieven](#)

[Digitale krant](#)

[Webwinkel](#)

[Inclusief](#)

[RSS-feeds](#)

[Facebook](#)

[Twitter](#)

[Android apps](#)

[iOS apps](#)

Navigeer

[Columnisten](#)

[Recensies](#)

[De Volkskeuken](#)

[Archief](#)

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

Op alle verhalen van de Volkskrant rust uiteraard copyright. Linken kan altijd, eventueel met de intro van het stuk erboven.

Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright@volkskrant.nl.

© 2020 DPG Media B.V. - alle rechten voorbehouden